

บันทึก

เรื่อง ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระแท่นดงรัง จังหวัดกาญจนบุรี

สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ที่ สร.๐๑๖๔/๔๕๑๑ ลงวันที่ ๔ เมษายน ๒๕๖๖ ถึงสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ความว่า พลโท ช่าง อดิศักดิ์ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีได้กราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ถึงข้อร้องเรียนของเจ้าอาวาสวัดพระแท่นดงรังวรวิหาร เพื่อทักท้วงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ออกกฎกระทรวงกำหนดเขตพระแท่นดงรัง ซึ่งเป็นเขตพื้นที่ของวัดที่ได้ครอบครองสิทธิโดย ส.ค.๑ เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๘ มาเป็นป่าสงวนแห่งชาตินั้น เป็นการกระทำโดยไม่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ และให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศถอนเขตพระแท่นดงรังคืน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้ว มีบัญชาให้คณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นทางกฎหมายว่าที่ดินแปลงนี้เป็นของวัดทั้งหมดหรือเป็นแต่เพียงบางส่วน

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) ได้พิจารณาเรื่องนี้ประกอบกับคำชี้แจงข้อเท็จจริงจากผู้แทนสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (กรมป่าไม้) ผู้แทนกระทรวงศึกษาธิการ (สำนักงานปลัดกระทรวง กรมการศาสนา และกรมศิลปากร) และผู้แทนวัดพระแท่นดงรังวรวิหาร แล้วเห็นว่า กรณีตามข้อหารือของสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีมีข้อเท็จจริงตามเอกสารหลักฐานที่สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี กรมป่าไม้ และกรมการศาสนาส่งมาเพื่อประกอบการพิจารณาตามลำดับดังนี้

๑. เมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๕๖๖ ข้าหลวงประจำจังหวัดราชบุรี ได้ประกาศสงวนป่าบริเวณพระแท่นดงรัง อำเภอกาญจนบุรี เนื้อที่ประมาณ ๑,๑๑๙ ไร่เศษเป็นเขตป่าสงวน^๑

๑

ประกาศสงวนป่า

ข้าหลวงประจำจังหวัดราชบุรี ขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า

ด้วยได้รับหนังสือของป่าไม้ภาคราชบุรี ที่ ๕๖๗/๖ ลงวันที่ ๒๒ เดือนมีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๖

ว่า ป่าพระแท่น ตำบลพระแท่น อำเภอกาญจนบุรี มีอาณาเขตติดต่อดังนี้คือ

ด้านเหนือยาว ๒๕ เส้น ๗ วาจดทางเกวียน

ด้านใต้ยาว ๒๕ เส้น จดป่า

ด้านตะวันออกยาว ๔๓ เส้น ๑๐ วา จดทุ่งข้างวัดพระแท่น

ด้านตะวันตกยาว ๔๔ เส้น จดทางเกวียน

รวมเนื้อที่ประมาณ ๑,๑๑๙ ไร่เศษ เป็นป่าไม้ที่สมควรจะสงวนไว้เพื่อบำรุงพันธุ์ไม้และเพื่อประโยชน์อย่างอื่น ๆ กล่าวคือ บำรุงพืชพันธุ์ของไม้ชนิดที่โตไวให้งอกงามเจริญขึ้นเพื่อการตัดฟันต่อไป จึงขอให้จังหวัดจัดการประกาศสงวนป่านี้ไว้

เพราะฉะนั้น จึงได้ประกาศปารายนี้เป็นป่าสงวนตั้งแต่วันที่ได้ลงในท้ายประกาศนี้เป็นต้นไป

๒. ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๘๔ เมื่ออำเภothำมะกาได้มาอยู่ในการปกครองของ จังหวัดกาญจนบุรี ได้มีการออกพระราชกฤษฎีกาตามความในมาตรา ๗^๒ แห่งพระราชบัญญัติ คຸ່ມครองและสงวนป่า พุทธศักราช ๒๔๘๑ เมื่อวันที่ ๒๗ พฤษภาคม ๒๔๘๔ กำหนดให้ป่าพระ แทนดงรัง ในท้องที่ตำบลพระแทน อำเภothำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นป่าคຸ່ມครอง^๓ อันมีผล ตามมาตรา ๘^๔ แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าว ป่าคຸ່ມครองดังกล่าวนี้มีจำนวนเนื้อที่เท่าใดไม่ปรากฏ ชัด แต่ตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาดังกล่าวเนื้อที่ของวัดพระแทนดงรังบางส่วน เช่น โบสถ์ ศาลา กุฏิ และสระน้ำอยู่นอกเขตป่าคຸ່ມครองแปลงนี้ แต่เขาถวายเป็นซึ่งมีพระพุทธรูปบาทจำลอง ติดอยู่ในเขตป่าคຸ່ມครองด้วย

๓. ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ กรมศิลปากร โดยอาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖^๕ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ ได้มีประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดจำนวนและขอบเขตโบราณสถาน

และต่อไปจะไม่ยอมอนุญาตให้ผู้ใดแผ้วถางรุกเข้าไปในเขตป่าสงวนดังแจ้งอยู่ในประกาศนี้เป็นอันขาดจนกว่า พันธุ์ไม้จะงอกงามถึงเวลาสมควรแล้วจึงจะอนุญาตต่อไป

ศาลากลางจังหวัดราชบุรี

ประกาศมา ณ วันที่ ๒๙ เดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๔๗๖

(ลงนาม) หลวงบุเรศบำรุงการ

ข้าหลวงประจำจังหวัด

^๒ มาตรา ๗ การกำหนดป่าใดให้เป็นป่าคຸ່ມครอง ให้ออกเป็นพระราชกฤษฎีกาและประกาศ ในราชกิจจานุเบกษา โดยมีแผนที่สังเขปแสดงแนวเขตติดไว้ท้ายพระราชกฤษฎีกานั้นด้วยแนวเขตนี้จะถือเอาสิ่ง ซึ่งมีอยู่ตามธรรมชาติหรือจัดทำขึ้นไว้ก็ได้ เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้ว ให้มอบสำเนาอันถูกต้อง พร้อมทั้งแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกาไปประกาศ ณ

ก. ศาลากลางจังหวัด

ข. ที่ว่าการอำเภอในท้องที่

ค. ที่ทำการกำนันในท้องที่ กับที่สาธารณสถานและที่ชุมนุมชนแห่งตำบลที่ป่าคຸ່ມครองนั้น ตั้งอยู่

^๓ พระราชกฤษฎีกากำหนดป่าพระแทนดงรัง ในท้องที่ตำบลพระแทน อำเภothำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ให้เป็นป่าคຸ່ມครอง พุทธศักราช ๒๔๘๔

มาตรา ๓ ให้ป่าพระแทนดงรัง ในท้องที่ตำบลพระแทน อำเภothำมะกา จังหวัดกาญจนบุรี ภายในเขตซึ่งปรากฏตามแผนที่ท้ายพระราชกฤษฎีกานี้ เป็นป่าคຸ່ມครอง

^๔ มาตรา ๘ การกำหนดป่าใดเป็นป่าคຸ່ມครองตามความใน พระราชบัญญัตินี้ ไม่ กระทบกระเทือนถึงการที่บุคคลใดจะทำไม้หรือเก็บหาของป่าในป่าคຸ່ມครองนั้น ในเมื่อได้ปฏิบัติตามกฎหมาย อันว่าด้วยการนั้นแล้ว แต่บุคคลใดจะยึดถือ จับจอง กั้นสร้าง แผ้วถาง หรือเผาป่านั้นหาได้ไม่

^๕ มาตรา ๖ ให้อธิบดีจัดทำบัญชีบรรดาโบราณสถานทั้งหลายที่มีอยู่ในประเทศสยามขึ้นไว้ ไม่ ว่าจะเป็นโบราณสถานที่มีเจ้าของเป็นของเอกชนคนใด หรือไม่มีเจ้าของหรือเป็นทรัพย์สินของแผ่นดิน รวมทั้ง โบสถ์ วัดวาอาราม และสิ่งปลูกสร้างอย่างอื่นอันเกี่ยวแก่การศาสนา

บัญชึ้นั้นบุคคลใด ๆ ย่อมตรวจดูและขอคัดสำเนาได้หรือขอรับสำเนาบัญชีหรือย่อรายการอัน รับรองว่าถูกต้องได้ โดยเสียค่าธรรมเนียมตามที่อธิบดีจะกำหนดไว้ แต่ไม่เกินห้าบาท

สำหรับชาติ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๗ กำหนดพระแท่นดงรังเป็นขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติ มีเนื้อที่ประมาณ ๕,๑๕๒ ไร่”

๔. ในปี พ.ศ. ๒๔๙๘ ทางวัดพระแท่นดงรังฯ โดยพระวินัยธรรมเร่งชินปุตโต ได้แจ้งการครอบครองที่ดินตามมาตรา ๕^๗ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ ใน ส.ค.๑ เลขที่ ๒๒๘ ลงวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๔๙๘ ว่า ได้ครอบครองที่ดินที่มีอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับเป็นจำนวนเนื้อที่ดิน ๕,๑๕๒ ไร่ “โดยได้มาจากกรมศิลปากรยกให้ปกครองแทน” ตั้งแต่ “พุทธศักราช ๒๔๗๗” ส่วนหลักฐานการได้มาคือ “ประกาศสงวน”^๘

๖

ประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดจำนวนและขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖ แห่งพระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน ศิลปวัตถุ โบราณวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ กรมศิลปากรได้ทำบัญชีจำนวนและขอบเขตโบราณสถานทั้งหลายที่มีอยู่ในประเทศไทยขึ้นไว้ส่วนหนึ่ง ดังต่อไปนี้

ฯลฯ

ฯลฯ

๕. จังหวัดกาญจนบุรี

๑. พระแท่นดงรัง อำเภอท่ามะกา ตำบลพระแท่น มีขอบเขต คือ

ด้านเหนือ	ยาว ๑๐ เส้น
ด้านใต้	ยาว ๑๒๔ เส้น
ด้านตะวันออก	ยาว ๖๒ เส้น
ด้านตะวันตก	ยาว ๓๐ เส้น
เป็นเนื้อที่ประมาณ	๕,๑๕๒ ไร่

ฯลฯ

ฯลฯ

๗ มาตรา ๕ ให้ผู้ที่ได้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดินอยู่ก่อนวันที่ประมวลกฎหมายที่ดินใช้บังคับ โดยไม่มีหนังสือสำคัญแสดงกรรมสิทธิ์ที่ดิน แจ้งการครอบครองที่ดินต่อนายอำเภอท้องที่ภายในหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่รัฐมนตรีกำหนดโดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ถ้าผู้ครอบครองและทำประโยชน์ในที่ดิน ซึ่งมีหน้าที่แจ้งการครอบครองที่ดิน ไม่แจ้งภายในระยะเวลาตามที่ระบุไว้ในวรรคแรก ให้ถือว่าบุคคลนั้นเจตนาละเมิดสิทธิครอบครองที่ดิน รัฐมีอำนาจจัดที่ดินดังกล่าวตามบทแห่งประมวลกฎหมายที่ดิน เว้นแต่ผู้ว่าราชการจังหวัดจะได้มีคำสั่งผ่อนผันให้เป็นการเฉพาะรายการแจ้งการครอบครองตามความในมาตรานี้ ไม่ก่อให้เกิดสิทธิขึ้นใหม่แก่ผู้แจ้งแต่ประการใด

(ความในมาตรา ๕ วรรคสอง ถูกยกเลิกโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๙๖ ลงวันที่ ๒๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕)

๘ “ประกาศสงวน” ตามที่ทางวัดพระแท่นดงรังฯ ได้ระบุไว้ใน ส.ค.๑ ดังกล่าวนั้น เมื่อพิจารณาจำนวนเนื้อที่ดิน ๕,๑๕๒ ไร่ ที่ได้แจ้งไว้ประกอบกับข้อความที่ว่า “โดยได้มาจากกรมศิลปากรยกให้ปกครองแทน” แล้ว เข้าใจได้ว่าจะหมายถึงประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดจำนวนและขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๗ นั้นเอง

สภาพที่ดิน “เป็นที่วัดพระแท่นดงรังและเป็นที่น่าฟังประมาณ ๒๕๐ ไร่”

๕. ในปี พ.ศ. ๒๕๐๔ คณะรัฐมนตรีได้ลงมติให้รักษาพื้นที่ป่าพระแท่นดงรังไว้เป็นป่าไม้ถาวรของชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ พฤศจิกายน ๒๕๐๔^๙

๖. ในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ กรมป่าไม้ได้มีหนังสือ ที่ ๖๐๙๓/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๐๕ ถึงกรมศิลปากร ขอรบว่ากรมศิลปากรจะดำเนินการกับที่ดินโบราณสถานพระแท่นดงรังอย่างไรบ้าง หากกรมป่าไม้จะดำเนินการสงวนป่าพระแท่นดงรังทับที่ขอบเขตโบราณสถาน จะขัดต่อการสงวนรักษาโบราณสถานหรือไม่ และหากจะทำการรังวัดหมายเขตพื้นที่โบราณสถานออกจากป่าสงวนเท่าที่จำเป็นจะสงวนโบราณสถาน จะขัดข้องเพียงใด

กรมศิลปากรจึงได้มีหนังสือ ที่ ๒๖๖๑/๒๕๐๕ ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๕๐๕ ถึงกรมป่าไม้แจ้งว่า กรมศิลปากรได้พิจารณาแล้ว เห็นว่า การสงวนรักษาพระแท่นดงรังเป็นโบราณสถานนั้น จุดสำคัญของตัวโบราณสถานอยู่ที่พระแท่นดงรังกับยอดเขาถวยเพลิงซึ่งมีพระพุทธรูปจำลอง ส่วนที่ดินโดยรอบกำหนดไว้ก็เพื่อกันการบุกรุกของเอกชนในอันที่จะกระทำการอย่างหนึ่งอย่างใดให้สภาพที่เป็นมาแต่เดิมเปลี่ยนแปลงไป และเพื่อให้มีอาณาบริเวณไว้สำหรับทางราชการจะก่อสร้างตกแต่งตามความเหมาะสมแก่ลักษณะของปูชนียสถานแห่งนี้ เช่น ทำเป็นวนอุทยาน เป็นต้น การประกาศกำหนดเขตเป็นป่าคุ้มครอง ก็เพื่อจะสงวนรักษาพันธุ์ไม้ที่มีอยู่ในบริเวณนั้น อันเป็นวัตถุประสงฆ์ทำนองเดียวกันทั้งสองฝ่าย ฉะนั้น การปฏิบัติตามพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พุทธศักราช ๒๔๘๑ กับ การสงวนรักษาโบราณสถานพระแท่นดงรังจึงไม่ขัดกัน ไม่น่าจะต้องรังวัดแบ่งแยกอาณาเขตกันก็ได้

๗. ในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ กรมศิลปากรได้สำรวจพื้นที่เพื่อทำแผนผังปูชนียสถานปรากฏว่าพื้นที่ที่ประกาศเป็นขอบเขตโบราณสถานที่ต้องมีเพียง ๒,๓๙๐ ไร่ โดยถือแนวทางเขยิบซึ่งมีมาแต่โบราณเป็นหลัก ส่วนที่ได้ประกาศขึ้นทะเบียนโบราณสถานเนื้อที่ ๕,๑๕๒ ไร่ นั้นเป็นการคลาดเคลื่อนเพราะถือเอาตามจำนวนที่อำเภอท่ามะการายงานไปในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ตามหนังสือจังหวัดกาญจนบุรีที่ ๒๕๐๑/๒๔๙๗ ลงวันที่ ๒๗ กรกฎาคม ๒๔๙๗^{๑๐}

๘. ในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ ได้มีการประชุมคณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินครั้งที่ ๙/๒๕๑๕ เมื่อวันที่ ๑๔ กันยายน ๒๕๑๕ เพื่อพิจารณาจำแนกที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับป่าพระแท่นดงรังนั้น ปรากฏผลการประชุมตามรายงานการประชุมดังกล่าวในหน้า ๒๓ และหน้า ๒๔ ดังนี้

“๓.๑.๑๑ ป่าพระแท่นดงรัง

ข้อเท็จจริง : ตามรายงานการสำรวจว่า ป่าแปลงนี้เดิมเป็นป่าคุ้มครอง อยู่ในท้องที่อำเภอท่ามะกา สำรวจได้เนื้อที่ประมาณ ๒,๒๔๐ ตาราง กม.มีผู้ถือครองอยู่ก่อนการสำรวจ

^๙ ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับมติคณะรัฐมนตรีดังกล่าวปรากฏอยู่ในหน้า ๒ ของบันทึกข้อความของกรมป่าไม้ ตอนที่ ๓๓ ที่ กส.๐๗๐๕ (๒)/๑๐๔๑ ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๒๕ ถึงปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

^{๑๐} หนังสือกรมศิลปากร ที่ ๒๒๕/๒๕๐๗ ลงวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๐๗ ถึงผู้ว่าราชการจังหวัดกาญจนบุรี

๓ แห่ง เนื้อที่ประมาณ ๐.๑๗๐ ตาราง กม. คงเหลือเนื้อที่ที่ไม่มีผู้ถือครองประมาณ ๒,๐๗๐ ตาราง ก.ม. ภูมิประเทศของป่าแปลงนี้เป็นพื้นที่ราบมีเขาลูกเล็ก ๆ อยู่ตอนกลาง และมีโบราณสถานพระแท่นดงรังอยู่ภายใน ชนิดของดินส่วนใหญ่เป็นดินร่วนปนทราย ดินลึกเกินกว่า ๙๐ ซม.ขึ้นไป ชนิดของป่าเป็นป่าแดงต่ำ ไม้ชนิดดีมีค่ามีไม้เต็งรัง มะค่าแต้ พยอม มะเกลือ และ ประดู่ ขนาดโตเฉลี่ยได้ประมาณ ๓๐ - ๕๐ ซม. ความหนาแน่นของไม้เฉลี่ยได้ประมาณ ๑๖ - ๑๘ ต้นต่อไร่

ความเห็นเจ้าหน้าที่ :

๑. เมื่อทำการสำรวจแล้ว อำเภอลำและเจ้าหน้าที่ผู้ทำการสำรวจเสนอว่า ควรรักษาไว้เป็นป่าไม้ เพราะเป็นป่าคุ้มครองแล้ว และมีโบราณสถานพระแท่นดงรังตั้งอยู่ภายใน

๒. คณะอนุกรรมการฯ ประจำจังหวัดเสนอว่า ได้พิจารณาแล้วเห็นด้วยกับความเห็นดังกล่าวแล้ว

๓. คณะเจ้าหน้าที่วิชาการฯ พิจารณาเห็นว่า ป่าแปลงนี้แม้เป็นป่าเล็ก แต่ก็ยังมีโบราณวัตถุซึ่งเป็นที่ยอมรับของประชาชนคือพระแท่นดงรัง ควรรักษาสภาพพื้นที่ให้คงสภาพอยู่จึงเสนอให้จำแนกไว้เป็นป่าไม้

๔. คณะอนุกรรมการอำนวยการจำแนกที่ดินเสนอว่า ควรจำแนกที่ดินแปลงนี้ไว้เป็นป่า เพราะเป็นเขาและมีโบราณวัตถุ

ปัญหาที่ต้องพิจารณา : จะอนุมัติให้จำแนกที่ดินแปลงนี้ตามที่คณะอนุกรรมการฯ เสนอ หรือจะพิจารณาประการใด

มติที่ประชุม : ที่ประชุมได้พิจารณาและอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันเป็นเวลานานพอสมควรมีความเห็นว่า เป็นป่าแปลงเล็กมีวัตถุโบราณอยู่ คือพระแท่นดงรัง ควรรักษาสภาพพื้นที่ให้คงสภาพอยู่ จึงลงมติให้จำแนกที่ดินแปลงนี้ไว้เป็นป่าไม้ โดยกันที่ถือครองออก”

๙. ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้มีหนังสือ ด่วนมาก ที่ กส. ๐๘๐๒/๑๓๒๑๐ ลงวันที่ ๑๒ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ถึงฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ขอให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อขออนุมัติจำแนกที่ดินจังหวัดกาญจนบุรี ตามที่คณะกรรมการจำแนกประเภทที่ดินเสนอโดยให้กรมป่าไม้รับไปดำเนินการตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ต่อไป จำนวน ๑๒ ป่า ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖ ลงมติเห็นชอบด้วยและอนุมัติตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ^{๙๙} การกำหนดให้ป่าพระแท่นดงรังเป็นป่าตามผลการจำแนกประเภทที่ดินดังกล่าวได้กำหนดแนวเขตป่ามีเนื้อที่ ๒,๐๗๐ ตาราง กม. (๑,๒๙๓ ไร่) โดยครอบคลุมเอาอาณาบริเวณของวัดพระแท่นดงรังตามที่อยู่นอกเขตป่าคุ้มครองตามพระราชกฤษฎีกา พ.ศ. ๒๔๘๔ ไว้ด้วย^{๑๐๐}

๑๐. ในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เสนอร่างกฎกระทรวง

^{๙๙} หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร.๐๒๐๓/๑๐๙๔๔ ลงวันที่ ๒ สิงหาคม ๒๕๑๖ ถึง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

^{๑๐๐} ข้อเท็จจริงดังกล่าวนี้ปรากฏอยู่ในหน้า ๒ ของบันทึกข้อความของผู้อำนวยการกองกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ที่ กส.๐๗๑๑/๒๐๖๖ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๒ ถึง อธิบดีกรมป่าไม้

ฉบับที่ .. (พ.ศ.) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ (กำหนดให้ป่าพระแท่นดงรัง ในท้องที่ตำบลพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี เป็นป่าสงวนแห่งชาติ) ต่อคณะรัฐมนตรี โดยขอยกเว้นไม่ต้องแจ้งให้หน่วยราชการต่าง ๆ ทราบ ซึ่งตามบันทึกประกอบร่างกฎกระทรวงดังกล่าว มีความอยู่ตอนหนึ่งว่า

“กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอตามรายงานของกรมป่าไม้ว่า ป่าพระแท่นดงรังในท้องที่ตำบลพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี มีสภาพเป็นป่าแพะหรือป่าแดง ไม้เต็ง ไม้รัง ไม้มะเกลือ ไม้มะค่า ไม้พยุง และไม้ชนิดอื่นที่มีค่าจำนวนมากและทรัพยากรธรรมชาติอื่นๆ ด้วย ป่าแปลงนี้เป็นป่าที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้ดำเนินการสงวนคุ้มครองตามกฎหมาย กรมป่าไม้ได้ดำเนินการรังวัดหมายแนวเขตป่าเสร็จแล้ว และเห็นควรกำหนดให้ป่าพระแท่นดงรังในท้องที่ดังกล่าว เป็นป่าสงวนแห่งชาติ และตามมติคณะรัฐมนตรีที่ให้ส่วนราชการต่างๆ แจ้งว่า มีที่ดินของหน่วยราชการนั้นๆ อยู่ในข่ายจะขอกันออกบ้างหรือไม่นั้น เพื่อให้การสงวนป่าแปลงนี้เป็นไปโดยรวดเร็ว จึงน่าจะไม่ต้องแจ้งหน่วยราชการต่างๆ ทราบและพิจารณาว่ามีที่ดินอยู่ในข่ายจะขอกันออกหรือไม่ ก็จะเป็นการสมควร โดยกรมป่าไม้จะพิจารณารังวัดกันที่ดินที่อยู่ในเขตป่าแปลงนี้ออกให้ภายหลังเมื่อได้ประกาศเป็นป่าสงวนแห่งชาติแล้ว เพราะหากจะดำเนินการต่อไปก็ไม่มีหน่วยราชการใดเสียสิทธิที่มีอยู่ตามกฎหมายแต่อย่างใด กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วย....”

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๒ มีนาคม ๒๕๑๗ แล้ว ลงมติรับหลักการตามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เสนอ^{๑๓}

๑๑. เมื่อวันที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๑๗ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖๙๓ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ออกตามความในมาตรา ๖^{๑๔} แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ กำหนดให้ป่าพระแท่นดงรังเป็นป่าสงวนแห่งชาติ มีเนื้อที่ประมาณ ๑,๓๔๔ ไร่ โดยได้รวมบริเวณที่วัดพระแท่นดงรังไว้ในเขตป่าสงวนนี้ด้วย

๑๒. เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๑๗ นายวิสุทธิ์ โพธิยานนท์ ซึ่งเป็นไวยาวัจกรของวัดพระแท่นดงรังฯ ได้ยื่นคำร้องคัดค้านต่อนายอำเภอท่ามะกาว่า ทางวัดฯ มีสิทธิในเขตป่าสงวนแห่งชาตินั้นอยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดป่าสงวนแห่งชาตินั้นใช้บังคับตามมาตรา ๑๒^{๑๕}

^{๑๓} หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร.๐๒๐๓/๓๗๐๒ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๑๗ ถึงเลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

^{๑๔} มาตรา ๖ บรรดาป่าที่เป็นป่าสงวนอยู่แล้วตามกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองและสงวนป่า ก่อนวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติตามพระราชบัญญัตินี้

เมื่อรัฐมนตรีเห็นสมควรกำหนดป่าอื่นใดเป็นป่าสงวนแห่งชาติ เพื่อรักษาสภาพป่าไม้ ของป่า หรือทรัพยากรธรรมชาติอื่น ให้กระทำโดยออกกฎกระทรวงซึ่งต้องมีแผนที่แสดงแนวเขตป่าที่กำหนดเป็นป่าสงวนแห่งชาตินั้นแนบท้ายกฎกระทรวงด้วย

^{๑๕} มาตรา ๑๒ บุคคลใดอ้างว่ามีสิทธิหรือได้ทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติใดอยู่ก่อนวันที่กฎกระทรวงกำหนดป่าสงวนแห่งชาตินั้นใช้บังคับ ให้ยื่นคำร้องเป็นหนังสือต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ภายในกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันที่กฎกระทรวงนั้นใช้บังคับ ถ้าไม่ยื่นคำร้องภายในกำหนดดังกล่าว ให้ถือว่าสละสิทธิหรือประโยชน์นั้น

แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

คณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติป่าพระแท่นดงรัง^{๙๖} เมื่อได้รับคำร้องดังกล่าวแล้ว ได้มีมติให้กันพื้นที่วัดเฉพาะที่ได้ทำประโยชน์แล้วให้แก่วัดพระแท่นดงรังฯ ส่วนพื้นที่ที่ยังไม่ได้ทำประโยชน์หรือบริเวณที่เป็นป่าไผ่อยู่ ก็ควรรักษาไว้เป็นป่าสงวนแห่งชาติต่อไป และได้มอบให้ป่าไผ่เขตและป่าไผ่จังหวัดดำเนินการกันพื้นที่ให้แน่ชัดเสียก่อน^{๙๗} คณะกรรมการฯ จึงให้เจ้าอาวาสวัดพระแท่นดงรังฯ ชี้หลักเขตแยกที่ดินของวัดพระแท่นดงรังฯ ออกเป็นส่วนหนึ่งจากเขตป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว^{๙๘}

๑๓. เจ้าอาวาสวัดพระแท่นดงรังฯ จึงได้มีหนังสือ ที่ ๓๑/๒๕๒๒ ลงวันที่ ๑๒ พฤษภาคม ๒๕๒๒ ถึงเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี (พระราชปัญญาสุทธิ) เพื่อแจ้งให้ทราบถึงมติของคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว เมื่อเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรีได้รับทราบเรื่องแล้วก็ได้มีหนังสือ ที่ จ.๔/๒๕๒๒ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๒ ถึงปลัดจังหวัดกาญจนบุรีในฐานะประกาศกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว โดยแจ้งว่าตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. ๒๕๐๕ มาตรา ๓๔ และมาตรา ๓๕^{๙๙} เจ้าอาวาสและบุคคลใดจะแบ่งแยกที่ดินอันเป็นสมบัติของวัดมิได้ นอกจากนี้ยังอ้างต่อไปว่า แม้ทางวัดพระแท่นดงรังฯ จะไม่มีหลักฐานทางกฎหมาย โดยถูกต้องก็จริงแต่วัดพระแท่นดงรังฯ ก็ตั้งมาช้านานแล้ว ดังปรากฏหลักฐานจากนิราศพระแท่นดงรังซึ่งแต่งในสมัยรัชกาลที่ ๒ ต่อกับรัชกาลที่ ๓ ซึ่งครั้งโบราณนั้นสถานที่สำคัญๆ เช่น พระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี เป็นต้น ก็มีที่ดินเป็นขอบเขตตั้งแต่ ๒,๕๐๐ ไร่ถึง ๕,๐๐๐ ไร่ ขึ้นไป โดยที่องค์พระมหากษัตริย์ทรงมอบให้ดูแล และเมื่อหลักฐานการตั้งวัดมีมาช้านานเช่นนี้ กฎหมาย

คำร้องดังกล่าวในวรรคหนึ่ง ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอท้องที่ส่งต่อไปยังคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาตินั้นโดยไม่ชักช้า

ความในวรรคหนึ่งมิให้ใช้บังคับแก่กรณีสิทธิในที่ดินที่บุคคลมีอยู่ตามประมวลกฎหมายที่ดิน

^{๙๖} มาตรา ๑๐ เมื่อได้กำหนดป่าใดเป็นป่าสงวนแห่งชาติแล้ว ให้มีกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาตินั้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนกรมป่าไม้ ผู้แทนกรมการปกครอง ผู้แทนกรมที่ดิน และกรรมการอื่นอีกสองคนซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้ง ให้คณะกรรมการดังกล่าวมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

๑.ล๑

๑.ล๑

(๒) ดำเนินการสอบสวนและวินิจฉัยคำร้องตามมาตรา ๑๒

๑.ล๑

๑.ล๑

^{๙๗} ข้อเท็จจริงตอนนี้ปรากฏอยู่ในหน้า ๑ ของบันทึกข้อความของผู้อำนวยการกอง กองจัดการที่ดินสำหรับป่าสงวนแห่งชาติ ที่ กส.๐๗๑๑/๒๐๖๖ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๒ ถึงอธิบดีกรมป่าไม้

^{๙๘} ข้อเท็จจริงตอนนี้ปรากฏอยู่ในหน้า ๑ ของหนังสือของเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรี ที่ จ.๔๒/๒๕๒๒ ลงวันที่ ๑๔ พฤษภาคม ๒๕๒๒ ถึงปลัดจังหวัดกาญจนบุรี และในหน้า ๓ ของหนังสือของเจ้าอาวาสวัดพระแท่นดงรังวรวิหาร ที่ ๓๔/๒๕๒๒ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒ ถึงอธิบดีกรมการศาสนา

^{๙๙} มาตรา ๓๔ ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์จะโอนกรรมสิทธิ์ได้ก็แต่โดยพระราชบัญญัติและห้ามมิให้บุคคลใดโดยกายุความขึ้นต่อสู้กับวัดในเรื่องทรัพย์สินอันเป็นวัดและที่ธรณีสงฆ์

มาตรา ๓๕ ที่วัดและที่ธรณีสงฆ์เป็นทรัพย์สินซึ่งไม่อยู่ในความรับผิดชอบแห่งการบังคับคดี

บ้านเมืองก็รับรองว่าเป็นสมบัติของวัดโดยสมบูรณ์ตามมาตรา ๑๓๘๒^{๒๐} แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

๑๔. เมื่อเจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรีได้มีหนังสือแจ้งไปยังคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติพระแท่นดงรังตาม ๑๓. แล้ว คณะกรรมการฯ ก็ได้มีการประชุมกันเมื่อวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๒๒ โดยมีมติ ๒ ประการ คือ

๑๔.๑ ให้ป่าไม้จังหวัดกาญจนบุรีทำหนังสือถึงกรมการศาสนาขอทราบวัดพระแท่นดงรังวรวิหารได้ขึ้นทะเบียนไว้แต่เมื่อใด จำนวนเนื้อที่ของวัดมีเท่าใด หากมีหลักฐานอื่นๆ เกี่ยวกับการก่อสร้างวัดนี้ ขอให้รวบรวมส่งคณะกรรมการด้วย

๑๔.๒ ให้ป่าไม้เขตบ้านโป่งส่งเจ้าหน้าที่ไปทำการรังวัด เก็บรายละเอียดในเขตป่าสงวนแห่งชาติพระแท่นดงรังว่า มีวัด กุฏิ โบสถ์ ศาลา อาคาร โรงเรียน อยู่ในจุดใดลงในแผนที่ให้ละเอียดนำเสนอที่ประชุมครั้งต่อไป

ทางวัดพระแท่นดงรังฯ จึงได้มีหนังสือ ที่ ๓๘/๒๕๒๒ ลงวันที่ ๔ กรกฎาคม ๒๕๒๒ ถึงอธิบดีกรมการศาสนา แจ้งให้ทราบถึงมติของคณะกรรมการดังกล่าว

๑๕. ต่อมาทางวัดพระแท่นดงรังฯ ได้เดินทางไปร้องเรียนต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี (พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์) ซึ่งได้มอบหมายให้รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสวัสดิ์ คำประกอบ) เดินทางไปสอบสวนข้อเท็จจริง เมื่อวันที่ ๑ สิงหาคม ๒๕๒๒ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสวัสดิ์ คำประกอบ) ได้ตรวจสอบสภาพป่าพระแท่นดงรัง ตลอดจนหลักฐานสิ่งแวดล้อม เพื่อนำหลักฐานของทั้ง ๒ ฝ่าย เข้าพิจารณาในระดับกรม กระทรวง อีกครั้ง เพื่อหาข้อยุติที่ไม่ขัดต่อกฎหมาย

ในระหว่างนั้นผู้อำนวยการกองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติได้มีบันทึกข้อความที่ กส.๐๗๑๑/๒๐๖๖ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๒ ถึงอธิบดีกรมป่าไม้ มีความอยู่ตอนหนึ่งว่า

“กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าตามที่วัดพระแท่นดงรังได้แจ้งการครอบครอง (สค.๑) ไว้แต่ปี ๒๔๙๘ และกรมศิลปากรได้ประกาศให้บริเวณวัดเป็นเขตโบราณสถานเมื่อปี ๒๔๙๗ ครอบคลุมพื้นที่ป่าที่ทางราชการได้ประกาศคุ้มครองไว้แต่ปี ๒๔๘๔ นั้น การแจ้งการครอบครอง และประกาศของกรมศิลปากรดังกล่าวไม่มีสิทธิเหนือพื้นที่ที่ทางราชการประกาศคุ้มครองพื้นที่ป่าแปลงนี้ไว้ก่อน กล่าวคือ การแจ้งการครอบครองตามมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายที่ดิน พ.ศ. ๒๔๙๗ นั้น มีหลักเกณฑ์ ๒ ประการคือ ห้ามนำพื้นที่ที่มีโฉนดมาแจ้งการครอบครองประการหนึ่ง กับอีกประการหนึ่งพื้นที่แปลงนั้นต้องทำประโยชน์มาก่อนปี ๒๔๙๗ เป็นต้น จากเหตุผลปรากฏว่าป่าพระแท่นดงรัง ข้าหลวงจังหวัดราชบุรี ได้ประกาศสงวนไว้ในปี ๒๔๗๖ และต่อมาได้มีพระราชกฤษฎีกาประกาศให้เป็นป่าคุ้มครองปี ๒๔๘๔ จึงเท่ากับว่า วัดพระแท่นดงรังวรวิหารได้นำพื้นที่ที่ทางราชการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กำหนดไว้เป็นป่าคุ้มครองเพื่อรักษาสภาพป่าหรือทรัพยากรธรรมชาติป่าพระแท่นดง

^{๒๐} มาตรา ๑๓๘๒ บุคคลใดครอบครองทรัพย์สินของผู้อื่นไว้ด้วยความสงบและโดยเปิดเผย ด้วยเจตนาเป็นเจ้าของ ถ้าเป็นอสังหาริมทรัพย์ ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาสิบปี ถ้าเป็นสังหาริมทรัพย์ ได้ครอบครองติดต่อกันเป็นเวลาห้าปีไซ้ ท่านว่าบุคคลนั้นได้กรรมสิทธิ์

รัง จึงเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดินที่คุ้มครองไว้เพื่อประโยชน์ร่วมกัน ไปแจ้งการครอบครองนั้นเอง ฉะนั้น ตามประมวลกฎหมายที่ดินจึงถือได้ว่าไม่มีสิทธิในที่ดิน (สิทธิครอบครอง) ในเขตพื้นที่ป่าส่วนที่เป็นป่าคุ้มครองของทางราชการ ส่วนกรมศิลปากรได้มีประกาศกำหนดให้บริเวณเขตป่าพระแท่นดงรัง ซึ่งเป็นป่าคุ้มครองเป็นเขตโบราณสถานเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๗ นั้น หากกรมศิลปากรจะใช้พื้นที่หรือจะมีประกาศควบคุมพื้นที่ในเขตป่าที่ได้ประกาศให้เป็นป่าคุ้มครองแปลงนี้ กรมศิลปากรก็น่าจะได้แจ้งให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีหน้าที่ดูแลรักษาพื้นที่ป่าได้ทราบเพื่อยกเลิกหรือเพิกถอนการคุ้มครอง แล้วจึงประกาศเป็นเขตโบราณสถานต่อไป จึงจะเป็นการปฏิบัติที่ชอบด้วยระเบียบและกฎหมาย ดังนั้น เมื่อป่าพระแท่นดงรังซึ่งเป็นป่าที่ทางราชการได้สงวนไว้แต่ปี ๒๔๗๖ เป็นป่าคุ้มครองปี ๒๔๘๔ เป็นป่าที่คณะรัฐมนตรีได้จำแนกไว้เป็นพื้นที่ป่าไม้ เมื่อวันที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๑๖ และเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ เมื่อปี ๒๕๑๗ การประกาศของกรมศิลปากรจึงไม่ก่อให้เกิดสิทธิในที่ดินตามประกาศในเขตป่าสงวนแห่งชาติแปลงนี้แต่อย่างใด^{๒๑} และด้วยเหตุที่คณะกรรมการสำหรับป่า

^{๒๑} พระราชบัญญัติว่าด้วยโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๔๗๗ ซึ่งถูกยกเลิกไปโดยพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้บัญญัติถึงผลของการขึ้นบัญชีโบราณสถานตามมาตรา ๖ ไว้ดังนี้

“มาตรา ๙ เมื่อได้ขึ้นบัญชีโบราณสถานใดซึ่งไม่มีเจ้าของไว้แล้ว ให้กรมศิลปากรเป็นผู้รับผิดชอบจัดรักษาโบราณสถานนั้นเหมือนอย่างทรัพย์สินของแผ่นดิน

มาตรา ๑๐ เมื่อได้ขึ้นบัญชีโบราณสถานใดซึ่งอยู่ในอารักขาของทางราชการหรือเป็นของเอกชนไว้แล้ว ให้ปฏิบัติดังต่อไปนี้

(๑) ห้ามมิให้ทางราชการหรือบุคคลดังกล่าวแล้วนั้นทำลายเสีย

(๒) ห้ามมิให้ทางราชการหรือบุคคลดังกล่าวแล้วนั้นแก้ไขเปลี่ยนแปลง เว้นแต่จะได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากอธิบดี และจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงได้ภายใต้บังคับเงื่อนไขซึ่งได้วางไว้ในหนังสืออนุญาตนั้น ทั้งต้องอยู่ในความควบคุมของพนักงานเจ้าหน้าที่

(๓) ทางราชการหรือบุคคลดังกล่าวแล้วนั้นต้องรับผิดชอบในการรักษาโบราณสถานนั้น และจำต้องปฏิบัติตามกฎกระทรวงหรือกฎข้อบังคับซึ่งจะได้ออกเพื่อกำหนด

(๔) ในกรณีที่มีการโอนโบราณสถานซึ่งอยู่ในอารักขาของทางราชการหรือบุคคลใด หรือจัดให้โบราณสถานนั้นย้ายไปอยู่ในอารักขาของทางราชการหรือบุคคลอื่น ทางราชการหรือบุคคลผู้โอนหรือย้ายต้องแจ้งให้ผู้ใดมาซึ่งโบราณสถานหรือทางราชการหรือบุคคลอื่นนั้นทราบว่าเป็นโบราณสถานนั้นได้ลงบัญชีแล้ว ตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา ๖ และให้แจ้งการโอนหรือการย้ายอารักขาเช่นนั้นแก่อธิบดี ภายในกำหนดสิบห้าวัน

มาตรา ๑๑ ถ้าอธิบดีเห็นเป็นการจำเป็นว่าโบราณสถานอันใดซึ่งขึ้นบัญชีไว้แล้ว และอยู่ในอารักขาของทางราชการหรือเป็นของเอกชนใดสมควรให้อยู่ในอารักขาของกรมศิลปากรเพื่อจะได้จัดรักษาให้เรียบร้อย หรือเพื่ออนุญาตให้ประชาชนเข้าชมเมื่อได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีแล้ว ให้อธิบดีมีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

(๑) ถ้าโบราณสถานอยู่ในอารักขาของทางราชการ ให้จัดการตกลงกับเจ้าหน้าที่เพื่อขอให้ออนมาไว้ในอารักขาของกรมศิลปากร

(๒) ถ้าโบราณสถานเป็นของเอกชน ให้มีอำนาจจัดการให้ได้โบราณสถานพร้อมที่ดินที่ตั้งมาเป็นของแผ่นดิน โดยวิธีขอซื้อจากเจ้าของ หรือถ้าไม่สามารถตกลงกันได้ ให้นำพระราชบัญญัติเวนคืน

สงวนแห่งชาติแปลงนี้ยังไม่มีมติแน่ชัดเด็ดขาดว่าจะให้ดำเนินการกับพื้นที่ป่าและวัดพระแท่นดงรัง วรวิหารอย่างไร และท่านรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (คุณสวัสด์ คำประกอบ) กำลังจะประชุมปรึกษารื้อระดับกรมหรือกระทรวง เพื่อหาข้อยุติที่ไม่ขัดกับกฎหมายอยู่ ฉะนั้น กองจัดการที่ดินป่าสงวนแห่งชาติ จึงเห็นควรรอฟังผลจากคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติ และจากการประชุมของท่านรัฐมนตรีต่อไป”

แต่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายสวัสด์ คำประกอบ) ยังไม่ทันได้หาข้อยุติในเรื่องนี้ พลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ก็ได้ลาออกจากตำแหน่งนายกรัฐมนตรีเสียก่อน ทางวัดพระแท่นดงรังฯ จึงได้ติดตามเรื่องนี้ต่อไป โดยอดีตเจ้าอาวาสวัดพระแท่นดงรังฯ ได้มีหนังสือ ลงวันที่ ๘ พฤษภาคม ๒๕๒๔ ถึงรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (พลโท ชาญ อังศุโชติ) ขอให้ติดตามเรื่องนี้ต่อไป รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีจึงได้มีบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๑๑ มิถุนายน ๒๕๒๔ ถึงฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเพื่อให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศถอนเขตป่าสงวนแห่งชาติ พระแท่นดงรัง ซึ่งเลขาธิการนายกรัฐมนตรีได้มีหนังสือ ด่วน ที่ สร. ๐๑๐๔/๑๐๗๙๒ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๔ ถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณาเรื่องนี้^{๒๒}

๑๗. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ส่งหนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ด่วน ที่ สร.๐๑๐๔/๑๐๗๙๒ ลงวันที่ ๒๒ มิถุนายน ๒๕๒๔ ให้กรมป่าไม้พิจารณา ซึ่งกรมป่าไม้ได้มีบันทึกข้อความ ด่วน ที่ กส.๐๗๑๑(๒)/๑๑๘๓ ลงวันที่ ๑๕ กรกฎาคม ๒๕๒๔ ถึง ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีความอยู่ตอนหนึ่งว่า

“๘. ป่าไม้เขตบ้านโป่งได้รายงานกรมป่าไม้ตามหนังสือ ที่ กส.๐๗๐๙ (บป)/๑๙๕๓ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๒๔ รายงานผลการสอบสวนสิทธิหรือประโยชน์ของราษฎรในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระแท่นดงรังฯ พร้อมกับได้แสดงอาณาเขตบริเวณวัดพระแท่นดงรังที่ควรกันออกจากเขตป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งเป็นบริเวณมีสิ่งปลูกสร้างของวัด และโรงเรียน รวมทั้งบริเวณเขาถวยเพลิงเป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๙๓.๗๕ ไร่

กรมป่าไม้ได้พิจารณาแล้ว เห็นสมควรกันเขตบริเวณที่ดินของวัดพระแท่นดงรังวรวิหาร เป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๙๓.๗๕ ไร่ โดยมีขอบเขตตามแผนที่ซึ่งป่าไม้บ้านโป่งรายงานมาตามหนังสือ ที่ กส.๐๗๐๙ (บป)/๑๙๕๓ ลงวันที่ ๘ เมษายน ๒๕๒๔ ส่วนบริเวณอื่นหากวัดพระแท่นดงรังวรวิหารต้องการใช้ประโยชน์ ก็ให้ขออนุญาตเข้าทำประโยชน์ตามมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗

กรมป่าไม้จึงขอเสนอมาเพื่อโปรดทราบและพิจารณา หากเห็นชอบด้วยดำริขอได้โปรดนำเสนอท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อโปรดพิจารณา”

ในวันที่ ๖ สิงหาคม ๒๕๒๔ รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายกังวาล

อสังหาริมทรัพย์ พุทธศักราช ๒๕๓๗ มาใช้บังคับโดยอนุโลม แต่ถ้าตัวโบราณสถานนั้นปรักหักพังหรือเจ้าของมิได้ใช้เป็นประโยชน์ ให้ใช้คำทำขวัญให้เฉพาะที่ดินอันเป็นที่ตั้งแห่งโบราณสถานเท่านั้น”

^{๒๒} ข้อเท็จจริงตอนนี้ปรากฏอยู่ในบันทึกข้อความของรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (พลโท ชาญ อังศุโชติ) ลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๖ ถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เทพหัสดิน ณ อยุธยา) ปฏิบัติราชการแทนปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้สั่งการให้กรมป่าไม้ นำข้อเสนองของกรมป่าไม้ให้คณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติฯ พิจารณาให้ความเห็นด้วย เพื่อประกอบการวินิจฉัยของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

๑๘. คณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติฯ ได้ประชุมเมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๔ แล้ว เห็นควรถอนสภาพป่าบริเวณที่กันเป็นพื้นที่ของวัดเท่านั้น (เนื้อที่ประมาณ ๑๙๓.๗๕ ไร่) ส่วนพื้นที่ที่เหลือขอให้กรมป่าไม้เข้าดำเนินการจัดตั้งวนอุทยานต่อไป^{๒๓}

สำหรับความเห็นของคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติฯ ดังกล่าวนี้นั้น บันทึกข้อความของรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง (พลเรือตรี ประกอบ วสินนท์) ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ ถึงนายกรัฐมนตรี ได้สรุปไว้ในหน้า ๒ ดังนี้

“๓.๒ คณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติ

๓.๒.๑ ตามสภาพโดยทั่วไปป่าพระแท่นดงรังแบ่งพื้นที่ออกได้เป็น ๓ ลักษณะ คือ

๓.๒.๑.๑ ที่ดินที่เป็นที่ตั้งโรงเรียน วัด และสถานที่ที่ราษฎรใช้ประโยชน์เนื้อที่ประมาณ ๑๙๓.๗๕ ไร่

๓.๒.๑.๒ ที่ดินที่เป็นนาฟางและที่ตั้งร้านค้า ประมาณ ๒๕๐ ไร่

๓.๒.๑.๓ ที่ดินที่เป็นป่าไม้และเขา ประมาณ ๑,๐๐๐ กว่าไร่^{๒๔}

๓.๒.๒ โดยมติที่ประชุมคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติในคราวประชุม ครั้งที่ ๑/๒๕๒๔ วันที่ ๒๘ ก.ย.๒๕๒๔ ได้มีความเห็นดังนี้

๓.๒.๒.๑ ควรถอนสภาพป่าสงวนพระแท่นดงรังเฉพาะบริเวณที่กันเป็นพื้นที่วัด โรงเรียน ฯลฯ เท่านั้น โดยเนื้อที่ประมาณ ๑๙๓.๗๕ ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เหลือขอให้กรมป่าไม้เข้าดำเนินการจัดตั้งเป็นวนอุทยานต่อไป

๓.๒.๒.๒ การดำเนินการตามข้อ ๓.๒.๒.๑ น่าจะเกิดผลดีหลายประการ เช่น ทางราชการกรมป่าไม้สามารถเข้าปฏิบัติงานบำรุงรักษาคุ่มครองป่าตามอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้ได้ สามารถจัดหางบประมาณค่าใช้จ่ายมาดำเนินการได้ การเป็นวนอุทยานก็สอดคล้องกับทางวัดที่จะใช้พื้นที่ในการปฏิบัติศาสนกิจได้ และการสงวนป่าก็มีเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะจัดการกับผู้ที่ฝ่าฝืนทำลายต่อไม่ได้

๓.๒.๒.๓ การคงสภาพให้เป็นป่าสงวนต่อไปจะเป็นประโยชน์ต่อท้องถิ่นมากเพราะพื้นที่บริเวณนี้จะหาป่าไม้ที่อื่นได้ไม่ได้อีกแล้ว การช่วยกันดูแลของทุกหน่วยงาน จะช่วยให้คงสภาพที่ถาวรตลอดไปได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดภาพพจน์ของการร่วมมือร่วมใจระหว่าง

^{๒๓} ข้อเท็จจริงตอนนี้ปรากฏอยู่ในบันทึกข้อความของกรมป่าไม้ ที่ กส.๐๗๑๑ (๒)/๓๕๔ ลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๕ และในรายงานการประชุมคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระแท่นดงรังฯ ครั้งที่ ๑/๒๕๒๔ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๔ หน้า ๑ - ๔

^{๒๔} การแบ่งพื้นที่ป่าพระแท่นดงรังออกเป็น ๓ ลักษณะตาม ๓.๒.๑ ในบันทึกข้อความดังกล่าวนี้ ไม่ปรากฏในรายงานการประชุมคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระแท่นดงรังครั้งที่ ๑/๒๕๒๔ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๔

ประชาชน วัด และทางราชการ และป่านี้จะไม่มีการอนุญาตให้นำไม้เอกไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น”

๑๙. กรมป่าไม้ได้มีบันทึกข้อความ ที่ กส.๐๗๑๑ (๒)/๓๕๔ ลงวันที่ ๑ มีนาคม ๒๕๒๕ ถึงปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ว่า กรมป่าไม้เห็นสมควรกันเขตบริเวณที่ดินของวัด พระแท่นดงรังฯ เป็นเนื้อที่ประมาณ ๑๙๓.๗๕ ไร่ ส่วนพื้นที่ที่เหลือควรจัดตั้งเป็นวนอุทยานต่อไป^{๒๔} และเสนอให้นำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์พิจารณาสั่งการต่อไป

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายชวน หลีกภัย) ได้พิจารณาแล้วเห็นชอบด้วย จึงได้มีหนังสือ ที่ กส.๐๗๑๑ (๒)/๒๐๐๐๘ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๕ ถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อแจ้งให้ทราบถึงผลการพิจารณาของคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติฯ

๒๐. เจ้าคณะจังหวัดกาญจนบุรีได้ทราบผลการวินิจฉัยดังกล่าวของกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้เดินทางไปคัดค้านต่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ด้วยตนเอง และได้ชี้แจงเรื่องนี้ต่อรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (พลโท ชายุ อังศุโชติ) อีกครั้งหนึ่งด้วย รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีจึงได้มีบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๙ เมษายน ๒๕๒๕ ถึงฯพณฯ นายกรัฐมนตรีชี้แจงว่า ได้เรียนถามท่านผู้มีความรู้ทางกฎหมายแล้ว ได้รับคำชี้แจงว่าการกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาตินั้นรัฐจะกำหนดได้เฉพาะที่ดินที่ยังมิได้มีบุคคลใดได้มาตามกฎหมายเท่านั้น หากมีการกำหนดเขตป่าสงวนฯ ทับที่ดินของบุคคลใด รัฐจะต้องเพิกถอนเขตป่าสงวนฯ นั้น ในกรณีนี้เมื่อวัดได้โต้แย้งมาโดยตลอดว่าที่ดินทั้งหมดเป็นของวัด ก็จะต้องดำเนินการสอบสวนกันให้เป็นที่แน่ชัดว่าเป็นที่ดินของวัดจริงหรือไม่เพียงใด

๒๑. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจึงได้มีหนังสือ ที่ สร.๐๑๐๔/๘๒๐๑ ลงวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๒๕ และหนังสือ ที่ สร.๐๑๐๔/๘๗๔๗ ลงวันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๒๕ ถึงกระทรวงเกษตรและสหกรณ์เพื่อพิจารณาเรื่องนี้ ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้มีคำสั่งลงวันที่ ๔ มิถุนายน ๒๕๒๕ ให้กรมป่าไม้พิจารณาชี้แจงเรื่องดังกล่าว กรมป่าไม้จึงได้มีบันทึกข้อความ ที่ กส.๐๗๐๕ (๒)/๑๐๔๑ ลงวันที่ ๒๑ มิถุนายน ๒๕๒๕ ถึงปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ว่า เพื่อยุติปัญหาการทับซ้อนพื้นที่ระหว่างป่าสงวนแห่งชาติและโบราณสถาน กรมป่าไม้มีความเห็นว่า สมควรที่จะดำเนินการเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติพระแท่นดงรังตามกฎหมายกระทรวง ฉบับที่ ๖๙๓ (พ.ศ. ๒๕๑๗) เพื่อให้เป็นโบราณสถานด้วยเหตุผลดังนี้

๒๑.๑ เมื่อกรมศิลปากรได้กำหนดให้พระแท่นดงรังเป็นโบราณสถาน ตามประกาศกรมศิลปากร ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๗ และยืนยันเนื้อที่ตามประกาศดังกล่าวตามหนังสือกรมศิลปากรที่ ๒๒๕/๒๕๐๗ ลงวันที่ ๒๑ มกราคม ๒๕๐๗ ว่า มีเนื้อที่ประมาณ ๒,๓๙๐ ไร่ สิทธิในส่วนเนื้อที่ประมาณ ๑,๓๔๔ ไร่ ที่กรมป่าไม้เสนอออกกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖๙๓ (พ.ศ. ๒๕๑๗) กำหนดให้ป่าพระแท่นดงรังเป็นป่าสงวนแห่งชาติ น่าจะไม่สมบูรณ์ ตามความในมาตรา

^{๒๔} เกี่ยวกับการนำเอาพื้นที่ที่เหลือไปจัดตั้งเป็น“วนอุทยาน”นั้น ผู้แทนกรมป่าไม้ได้ชี้แจงว่ากรณีมิได้เป็นการจัดตั้งเป็น “เขตอุทยานแห่งชาติ” ตามพระราชบัญญัติอุทยานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๔ เพราะมีเนื้อที่ไม่เพียงพอ เพียงแต่เป็นการนำเอาพื้นที่ที่มีฐานะตามกฎหมายเป็น “เขตป่าสงวนแห่งชาติ” ไปจัดตั้งเป็นเขตพักผ่อนหย่อนใจของประชาชนโดยเรียกว่าเป็น “วนอุทยาน” เท่านั้น

๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗^{๒๖} นอกจากนี้ เมื่อได้มีการออกกฎกระทรวงดังกล่าวแล้ว วัดพระแท่นดงรังฯ ในฐานะผู้ดูแลครอบครองโบราณสถานดังกล่าว อันถือได้ว่าเป็นตัวแทนที่ชอบธรรมของกรมศิลปากร ก็ได้ยื่นคำร้องว่ามีสิทธิหรือทำประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๐ กันยายน ๒๕๑๗ โดยแจ้งว่า “เป็นที่ตั้งโบราณสถานพระแท่นดงรัง โดยประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดจำนวนและขอบเขต ลงวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๔๙๗” จึงถือได้ว่าวัดพระแท่นดงรังฯ ได้ดำเนินการตามสิทธิของความในมาตรา ๑๒ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ครบถ้วนถูกต้อง

๒๑.๒ ตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย พระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ตราขึ้นเพื่อให้สามารถดำเนินการคุ้มครองป้องกันรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรธรรมชาติอันมีค่าของชาติและเพื่อให้อาชีพเกษตรกรรมของประชาชนส่วนใหญ่และเศรษฐกิจของประเทศถูกกระทบกระเทือนจากผลของการทำลายป่า ซึ่งน่าจะสอดคล้องและไม่ขัดกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติโบราณสถานโบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๙ ใน การที่จะรักษาโบราณสถาน กล่าวคือ มาตรา ๔^{๒๗} แห่งพระราชบัญญัติดังกล่าวบัญญัติว่า “โบราณสถาน” หมายถึงอสังหาริมทรัพย์.. ฯลฯ..และ ป.พ.พ.มาตรา ๑๐๐^{๒๘} บัญญัติว่า คำว่า “อสังหาริมทรัพย์” หมายความว่าความรวมถึง สิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วย สรุปได้ว่าพระราชบัญญัติโบราณสถาน โบราณวัตถุ ศิลปวัตถุ และการพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๙ มุ่งหมายที่จะอนุรักษ์โบราณสถานรวมทั้งปริณิณทลอันเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์อันเป็นโบราณสถานนั้นไว้เช่นกัน ดังนั้น เมื่อมีกฎหมายอันมีลักษณะเดียวกันครอบคลุมอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ก็ควรจะได้พิจารณาเพิกถอนยกเลิกเสียฉบับหนึ่ง เพื่อมิให้เกิดปัญหาในการบังคับการต่อไป

๒๑.๓ ในแง่ของสภาพป่า หากกรมป่าไม้จะพิจารณาเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว ก็จะไม่ทำให้บังเกิดความเสียหายโดยบุกรุกทำลายป่าไม้ของชาติและเสียหายต่อต้นน้ำลำธารแต่ประการใด ทั้งนี้ จากรายงานการสำรวจป่าของป่าไม้เขตบ้านโป่ง เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๘ แจ้งสรุปได้ว่า ตามสภาพเดิมสภาพป่าทรุดโทรมมาก ไม่มีไม้ขนาดใหญ่ ภูมิประเทศมิได้เป็นต้นน้ำลำธาร

^{๒๖} การที่กรมป่าไม้อ้างถึงมาตรา ๔ แห่งพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ อันเป็นบทนิยามนั้น เข้าใจว่าคงจะมุ่งหมายถึงนิยามของคำว่า “ป่า” ซึ่งมาตรา ๔ ให้คำนิยามไว้ดังนี้

“ป่า” หมายความว่า ที่ดินรวมตลอดถึง ภูเขา ห้วย หนอง บึง บาง ลำน้ำ ทะเลสาบ เกาะ และที่ชายทะเลที่ยังมิได้มีบุคคลได้มาตามกฎหมาย

^{๒๗} มาตรา ๔ ในพระราชบัญญัตินี้

“โบราณสถาน” หมายความว่า อสังหาริมทรัพย์ซึ่งโดยอายุหรือโดยลักษณะแห่งการก่อสร้างหรือโดยหลักฐานเกี่ยวกับประวัติของอสังหาริมทรัพย์นั้น เป็นประโยชน์ในทางศิลปะ ประวัติศาสตร์หรือโบราณคดี

^{๒๘} มาตรา ๑๐๐ อสังหาริมทรัพย์ ได้แก่ที่ดินกับทรัพย์อันติดอยู่กับที่ดินนั้น หรือประกอบเป็นอันเดียวกับที่ดินนั้น อนึ่ง คำว่าอสังหาริมทรัพย์ ท่านหมายรวมถึงสิทธิทั้งหลายอันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์ในที่ดินด้วย

๒๑.๔ ความรู้สึกของศาสนิกชนต่อป่าพระแท่นดงรังในฐานะเป็นโบราณวัตถุหรืออยู่ในการครอบครองของวัดพระแท่นดงรังฯ กับป่าพระแท่นดงรังในฐานะเป็นป่าสงวนแห่งชาติ ย่อมจะผิดแผกแตกต่างกันทั้งในด้านฐานะความหวงแหนเป็นเจ้าของร่วมกัน ร่วมกันทะนุบำรุงและดูแลรักษา ดังปรากฏตามข้อเท็จจริงในปัจจุบันว่า พื้นที่และต้นไม้ที่เป็นของวัดมีการถูกทำลายยึดถือครอบครองน้อยกว่าพื้นที่และต้นไม้ที่เป็นป่าสงวนแห่งชาติ

หากกรมป่าไม้จะได้พิจารณาเพิกถอนป่าสงวนแห่งชาติ แล้วดำเนินการร่วมกับกรมศิลปากร วัดพระแท่นดงรังฯ และประชาชน ส่งเสริมให้มีการร่วมกันอนุรักษ์และปลูกต้นไม้ในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ก็น่าจะบังเกิดผลดีแก่ส่วนรวมทั้งสองฝ่าย จึงเสนอปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อขอความเห็นชอบในหลักการดังกล่าว และหากเห็นชอบ ก็ขอให้นำเสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ต่อไป

แต่เมื่อบันทึกข้อความของกรมป่าไม้ในครั้งหลังดังกล่าวมาในข้อ ๒๑. ซึ่งมีความเห็นแตกต่างกับความเห็นเดิมนี้ ได้เสนอผ่านรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายกั้ววล เทพหัสติน ณ อยู่ธยา) โดยรองปลัดกระทรวงฯ ได้เสนอความเห็นต่อไปยังปลัดกระทรวงฯ ว่า ปัญหาเรื่องที่ติดครั้งหลังสุด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความเห็นชอบที่จะให้เพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติเฉพาะบริเวณวัดพระแท่นดงรัง (เนื้อที่ประมาณ ๑๙๓.๗๕ ไร่) ตามความเห็นของคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติฯ โดยได้แจ้งให้สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีทราบไปแล้วด้วย เมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๕ แต่บัดนี้กรมป่าไม้ได้เสนอว่าควรจะให้เพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมดเช่นนี้ ควรให้กรมป่าไม้ตรวจสอบพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง เพราะการรายงานเสนอกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในครั้งก่อนกับในครั้งหลัง ข้อมูลบางอย่าง เช่น สภาพป่า ไม่ตรงกัน นอกจากนี้ การที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ให้ความเห็นชอบให้เพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติเฉพาะบริเวณวัด ก็เนื่องจากคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติฯ ได้มีมติเช่นนั้น เมื่อกรมป่าไม้เสนอใหม่ว่าควรจะให้เพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติทั้งหมด ก็น่าจะให้คณะกรรมการดังกล่าวพิจารณาเสียก่อน

ต่อมา ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้สั่งการเมื่อวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๒๕ ว่า

“เสนอกรมป่าไม้

เมื่อได้เพิกถอนบริเวณวัดไปแล้ว (๑๙๓.๗๕ ไร่) ปัญหาจะหมดไปหรือไม่ ผมเห็นว่าที่วัดในปัจจุบันราษฎรมักจะบุกรุกเข้าไปอยู่เป็นการถาวร ไม่ได้มีมาตรการป้องกันอย่างใด”

๒๒. กรมป่าไม้ได้มีหนังสือ ที่ กส.๐๗๐๕ (๒)/๑๔๕๗๗ ลงวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๒๕ ถึงสำนักงานป่าไม้เขตบ้านโป่ง ให้ประสานงานกับจังหวัดกาญจนบุรีพิจารณาทบทวนมติของคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระแท่นดงรังฯ เกี่ยวกับสิทธิหรือประโยชน์ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ ตามคำร้องของวัดพระแท่นดงรังฯ

สำนักงานป่าไม้เขตบ้านโป่งได้มีหนังสือ กส.๐๗๑๔ (บป)/๒๗๖๕ ลงวันที่ ๘ ตุลาคม ๒๕๒๕ ถึงอธิบดีกรมป่าไม้ รายงานว่า

“ได้พิจารณาทบทวนมติของคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติป่าพระแท่น

ดงรังครั้งที่ ๑/๒๕๒๔ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๔ แล้ว เห็นว่า ไม่ควรยกเลิกสภาพป่าสงวนแห่งชาติดังกล่าว โดยให้เพิกถอนสภาพป่าสงวนแห่งชาติเฉพาะเนื้อที่ ๑๙๓.๗๕ ไร่ ซึ่งเป็นบริเวณวัดและโรงเรียนเท่านั้นตามมติของคณะกรรมการฯ แต่เดิม

๒. การยืนยันดำเนินการตามมติของคณะกรรมการฯ ดังกล่าวมีผลดี คือทางราชการกรมป่าไม้สามารถเข้าดำเนินการปรับปรุง บำรุงรักษาคุ้มครองสภาพป่าให้เกิดประโยชน์แก่ราษฎรได้ ลักษณะของป่าชุมชนหรือเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจในรูปวนอุทยานที่กรมป่าไม้กำลังดำเนินการอยู่ ตามนัยหนังสือกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ที่ กส.๐๗๑๑ (๒)/๒๐๐๐๘ ลงวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๒๕ ถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ซึ่งประเด็นนี้ทางวัดสามารถร่วมมือกับทางราชการเพื่อก่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชนได้ด้วยโดยไม่มีผลเสียประการอื่น ๆ แต่อย่างใด

๓. ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระแท่นดงรังก่อให้เกิดภาพพจน์ด้านป่าไม้ของรัฐบาลต่อประชาชนว่า รัฐบาลพยายามมุ่งอนุรักษ์ดูแล และคุ้มครองป่าไว้ให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นให้มากที่สุด โดยไม่ได้ทำลายสภาพป่าแต่อย่างใด สำหรับภาพพจน์ว่าหากป่ายังคงเป็นของรัฐจะต้องถูกทำลายนั้น เป็นข้ออ้างของบุคคลบางกลุ่มที่พยายามจะเพิกถอนสภาพป่า เพื่อผลประโยชน์บางประการ เพราะป่าแห่งนี้อยู่ในย่านชุมชน เมื่อเพิกถอนแล้วเกรงว่าจะกลายเป็นอาคารร้านค้าตึกกรมบ้านช่องไปหมด ผลประโยชน์ไม่ได้แก่วัดจะไปได้แก่ผู้อื่นเสียหมด โดยการนำของนายทุนและเป็นการหาเสียง (ใกล้เลือกตั้ง) ของนักการเมืองบางคนเท่านั้น เรื่องนี้ยึดเยื้อมานาน ราษฎรจะทำเรื่องเสนอรัฐบาลเกือบทุกสมัยโดยการนำของนักการเมืองทางสำนักนายกรัฐมนตรีไม่ควรจะรับเรื่องนี้มาพิจารณาอีก

๔. เขตเห็นว่ากรมป่าไม้สมควรดำเนินนโยบายรักษาสภาพป่าไว้ตามมติของคณะกรรมการฯ ครั้งที่ ๑/๒๕๒๔ เมื่อวันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๒๔ ต่อไป”

จังหวัดกาญจนบุรีได้มีหนังสือ ส่วนมาก ที่ กจ.๐๙/๙๒๙๔ ลงวันที่ ๗ ตุลาคม ๒๕๒๕ ถึงอธิบดีกรมป่าไม้ แจ้งว่า จังหวัดเห็นว่ากรมป่าไม้ควรดำเนินการต่อไปตามมติของคณะกรรมการสำหรับป่าสงวนแห่งชาติฯ ดังกล่าว

๒๓. ต่อมาเจ้าอาวาสวัดพระแท่นดงรังฯ ได้มีหนังสือ ที่ ๔๕/๒๕๒๕ ลงวันที่ ๑๒ ธันวาคม ๒๕๒๕ ถึงรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (พลโท ชอายุ อังศุโชติ) เพื่อขอให้ติดตามเรื่องนี้ต่อไป รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (พลโท ชอายุ อังศุโชติ) จึงได้มีบันทึกข้อความลงวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๒๖ ถึงเลขาธิการนายกรัฐมนตรี เพื่อให้ดำเนินการให้ผู้ที่เกี่ยวข้องจัดการให้ถูกต้องตามกฎหมายด้วย

๒๔. สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจึงได้มีหนังสือ ที่ สร.๐๑๐๔/๒๐๑ ลงวันที่ ๖ มกราคม ๒๕๒๖ ถึงกระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายขุนทอง ภูผาเดือน) ก็ได้มีหนังสือ ที่ ศธ.๐๔๐๑/๓๔๑๗ ลงวันที่ ๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ ถึงสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี แจ้งว่า กระทรวงศึกษาธิการให้กรมการศาสนาพิจารณาเรื่องนี้แล้วปรากฏข้อเท็จจริงว่า วัดพระแท่นดงรังเป็นวัดโบราณ มีมาก่อนพระราชบัญญัติลักษณะปกครองคณะสงฆ์ ร.ศ. ๑๒๑ เกี่ยวกับเนื้อที่ที่ดินที่ได้ครอบครองในฐานะเป็นเจ้าของมาแต่ดั้งเดิมจำนวนเท่าใด ยังไม่พบหลักฐานทางพงศาวดาร แต่พึงลงความเห็นได้ว่าขอบเขตพระแท่นดงรังคงจะมี

พระบรมราชโองการพระราชทานไว้จำนวนมากเป็นแน่ โดยเทียบเคียงกับขอบเขตพระพุทธรูปบาท จังหวัดสระบุรี ที่สมเด็จพระเจ้าทรงธรรมมีพระบรมราชโองการพระราชทานไว้จำนวนมาก หลักฐานเกี่ยวกับที่ดินวัดพระแท่นดงรังเท่าที่มีในกาลต่อมา คือ กรมศิลปากรได้มีประกาศเมื่อวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๗ กำหนดขอบเขตพระแท่นดงรังฯ เป็นโบราณสถานแห่งชาติ เนื้อที่ ๕,๑๕๒ ไร่ ต่อมาวัดพระแท่นดงรังได้แจ้งออก ส.ค.๑ เมื่อวันที่ ๒๘ พฤษภาคม ๒๔๙๘ จำนวนเนื้อที่ทั้งหมด ๕,๑๕๒ ไร่ และครั้งต่อมา กรมศิลปากรได้สำรวจเนื้อที่เพื่อทำแผนผังปูชนียสถานของวัดพระแท่นดงรังแล้ว ปรากฏว่าเนื้อที่ที่ประกาศเป็นขอบเขตโบราณสถานที่ถูกตัด คือ ๒,๓๙๐ ไร่ ตามหนังสือของกรมศิลปากร ที่ ๒๒๕/๒๕๐๗ ลงวันที่ ๒๐ มกราคม ๒๕๐๗ เมื่อที่ดินทั้งหมดตามที่ปรากฏในหลักฐานดังกล่าวมาเป็นที่ดินของวัดพระแท่นดงรัง วัดก็ย่อมมีสิทธิในที่ดินตามกฎหมาย การประกอบศาสนกิจของพระภิกษุอาจไม่มีความจำเป็นต้องใช้สถานที่จำนวนมากถึงเพียงนั้นก็จริง แต่วัดนี้เป็นวัดเกี่ยวกับประวัติพระพุทธเจ้า มีพระแท่นสำหรับปรีณิพพานซึ่งจัดเป็นโบราณสถานแห่งชาติประดิษฐานอยู่ มีดงรังหรือป่าในบริเวณใกล้เคียงโดยรอบเป็นขอบเขตเดียวกัน วัดพระแท่นดงรังจึงมีเนื้อที่จำนวนมากคล้ายกับวัดพระพุทธรูปบาท จังหวัดสระบุรี

๒๕. เมื่อได้รับคำชี้แจงจากกระทรวงศึกษาธิการดังกล่าวแล้ว รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง (พลเรือตรี ประกอบ วสินนท์) จึงได้มีบันทึกข้อความ ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ ถึงฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ผ่านรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) โดยเสนอว่า เรื่องเกี่ยวกับสิทธิเหนือเขตพระแท่นดงรังฯ เป็นปัญหาข้อกฎหมาย ซึ่งทั้งกระทรวงเกษตรและสหกรณ์และวัดพระแท่นดงรังฯ ต่างก็ถือปฏิบัติตามกฎหมายต่างฉบับกันและเป็นเรื่องเรื้อรังมานานในชั้นนี้เห็นควรยุติปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิเหนือเขตพระแท่นดงรังให้ได้เสียก่อน จึงเห็นควรส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอความเห็นประกอบการพิจารณาต่อไป

รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายมีชัย ฤชุพันธุ์) ได้เสนอต่อ ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๓๐ มีนาคม ๒๕๒๖ ว่า “เพื่อให้ปัญหาซึ่งเรื้อรังมานานนี้เป็นที่ยุติ จึงเห็นควรขอให้คณะกรรมการกฤษฎีกาให้ความเห็นในทางกฎหมายว่า ที่ดินแปลงนี้เป็นของวัดทั้งหมดหรือเป็นแต่เพียงบางส่วนเพื่อจะได้นำความเห็นมาประกอบการพิจารณาสั่งการต่อไป”

ฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้พิจารณาแล้ว มีบัญชาให้ดำเนินการตามที่รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรีเสนอ

คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) เห็นว่า ข้อหาหรือในเรื่องนี้มีอยู่ว่า ที่ดินที่ถูกกำหนดให้เป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติ ป่าพระแท่นดงรังฯ โดยกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖๙๓ (พ.ศ. ๒๕๑๗) ออกตามความในพระราชบัญญัติป่าสงวนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๗ ซึ่งมีเนื้อที่ ๑,๓๔๔ ไร่ นั้น เป็นของวัดพระแท่นดงรังฯ ทั้งหมดหรือเป็นของวัดแต่เพียงบางส่วน ยังมีข้อโต้แย้งกันในข้อเท็จจริงอยู่ดังนี้

๑. ผู้แทนกรมการศาสนา และผู้แทนวัดพระแท่นดงรังฯ ชี้แจงว่า ที่ดินของวัด

ถือตามประกาศกรมศิลปากร เรื่อง กำหนดจำนวนและขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติ ลงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๔๙๗ ซึ่งกำหนดพระแท่นดงรังเป็นขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติ และในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ได้ระบุเนื้อที่ไว้ประมาณ ๕,๑๕๒ ไร่ แต่ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ กรมศิลปากรได้สำรวจเนื้อที่ประกาศเป็นขอบเขตโบราณสถานสำหรับชาติแล้ว ปรากฏว่าเนื้อที่ที่ถูกต้องมีเพียง ๒,๓๙๐ ไร่ ซึ่งทางวัดพระแท่นดงรังฯ ก็ยึดถือว่าที่ดินของวัดมีเนื้อที่ ๒,๓๙๐ ไร่ แต่ผู้แทนกรมป่าไม้ชี้แจงว่า เห็นควรกันที่ดินไว้ให้วัดเพียง ๑๙๓.๗๕ ไร่เท่านั้น

นอกจากนี้ผู้แทนกรมการศาสนาและผู้แทนวัดพระแท่นดงรังฯ ชี้แจงว่า วัดเคยฟ้องคดีผู้บุกรุกที่ดินของวัด และวัดเคยเป็นจำเลยถูกฟ้องขับไล่ วัดได้อ้างสิทธิในที่ดินตามประกาศกรมศิลปากรดังกล่าวเป็นเนื้อที่ ๒,๓๙๐ ไร่ สู้คดี จนชนะคดีมาแล้ว โดยในคดีที่วัดเป็นจำเลยถูกฟ้องขับไล่ได้นั้นได้มีคำพิพากษาฎีกา ที่ ๒๔๘๑ - ๒๔๘๒/๒๕๒๔ พิพากษาให้วัดชนะคดี โดยศาลฎีกาฟังข้อเท็จจริงว่า ที่พิพาทเป็นของวัด แต่ผู้แทนกรมป่าไม้ชี้แจงว่าทางกรมป่าไม้ไม่เคยทราบเกี่ยวกับการฟ้องคดีดังกล่าวเลย

๒. ในปัญหาข้อเท็จจริงที่ว่าที่ดินเนื้อที่ ๒,๓๙๐ ไร่ ซึ่งทางวัดพระแท่นดงรังฯ อ้างว่า เป็นของวัด จะทับซ้อนกับเขตป่าสงวนแห่งชาติ เนื้อที่ ๑,๓๔๔ ไร่ หรือไม่ เพียงใดนั้น ผู้แทนฯ ทั้งสองฝ่ายไม่ทราบว่าทับซ้อนกัน หรือไม่ เพียงใด

อนึ่ง ที่ดินซึ่งทางวัดฯ อ้างว่าเคยชนะคดีมาแล้วตามคำพิพากษาฎีกาที่ ๒๔๘๑ - ๒๔๘๒/๒๕๒๔ นั้น ผู้แทนกรมการศาสนาและผู้แทนวัดพระแท่นดงรังฯ ก็ไม่สามารถแสดงได้ว่าอยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ หรือไม่ เพียงใด

๓. ในปัญหาข้อเท็จจริงที่ว่า เขตป่าสงวนตามประกาศข้าหลวงประจำจังหวัดราชบุรีปี พ.ศ. ๒๔๗๖ ทับซ้อนกับเขตป่าคุ้มครองตามพระราชกฤษฎีกา ปี พ.ศ. ๒๔๘๔ และเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖๙๓ (พ.ศ. ๒๕๑๗)ฯ หรือไม่ เพียงใด นั้น ผู้แทนกรมป่าไม้ไม่ทราบ

๔. ตามที่บันทึกข้อความของรองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง (พลเรือตรี ประกอบ วสินนท์) ลงวันที่ ๒๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๖ ถึงนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวว่า พื้นที่ป่าพระแท่นดงรังฯ จึงแบ่งออกได้เป็น ๓ ลักษณะโดยเป็นที่ดินที่เป็นนาฟางและที่ตั้งร้านค้าประมาณ ๒๕๐ ไร่ นั้น ที่ดิน ๒๕๐ ไร่อยู่ในเขตป่าสงวนแห่งชาติหรือไม่ บริเวณใด ผู้แทนฯ ทั้งสองฝ่ายไม่ทราบ

เนื่องจากปัญหาข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นในเรื่องนี้ยังไม่เป็นที่ยุติ คณะกรรมการกฤษฎีกา (กรรมการร่างกฎหมาย คณะที่ ๘) จึงไม่อาจให้ความเห็นทางกฎหมายตามบัญชาของฯพณฯ นายกรัฐมนตรีได้ว่า ที่ดินแปลงนี้เป็นของวัดทั้งหมดหรือเป็นแต่เพียงบางส่วน และเห็นว่าควรให้กรมป่าไม้ กรมการศาสนา และวัดพระแท่นดงรังฯ ร่วมกันทำการรังวัดทำแผนที่บริเวณที่กำหนดเป็นเขตป่าสงวนแห่งชาติตามกฎกระทรวง ฉบับที่ ๖๙๓ (พ.ศ. ๒๕๑๗)ฯ ว่ามีที่ดินที่เป็นเขตโบราณสถานสำหรับชาติซึ่งสำรวจเนื้อที่ใน พ.ศ. ๒๕๐๗ ทับซ้อนหรืออยู่ในเขตอย่างไร เพียงใด และที่ดินที่เป็นนาฟางที่ตั้งร้านค้าประมาณ ๒๕๐ ไร่ กับที่ดินซึ่งทางวัดพระแท่นดงรังฯ ชนะคดีเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๔ เป็นที่ดินบริเวณใด ทั้งนี้ เพื่อพิจารณาในข้อกฎหมายถึงสิทธิเหนือเขต

ของวัดพระแท่นดงรังฯ ต่อไป

(ลงชื่อ) อมร จันทรมบูรณ์
(นายอมร จันทรมบูรณ์)
เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กันยายน ๒๕๒๖